

**Michał T. Horosiewicz, Joanna
Makuch-Folwarska, Magdalena
Kłos, Dorota Parszewska**

**Dary i nabytki Muzeum Drukarstwa
Warszawskiego**

Almanach Muzealny 7, 382-393

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Opracował

Michał T. Horoszewicz przy współpracy

Joanny Makuch-Folwarskiej,

Magdaleny Kłós,

Doroty Parszewskiej

DARY I NABYTKI

MUZEUM DRUKARSTWA WARSZAWSKIEGO

W

latach 2008–2012 zbiory Muzeum Drukarstwa Warszawskiego wzbogaciły się o 1898 pozycji inwentarzowych, z czego 1535 stanowiły dary, a 363 zakupy. W poszczególnych latach kształtowało się to następująco: w 2008 roku zakupiono 299 pozycji, otrzymano 698 darów; w 2009 roku 28 nabytków pochodziło z zakupów, ofiarodawcy przekazali zaś 129 eksponatów; w 2010 roku darów było już znacznie więcej, bo 181, natomiast zakupiono zaledwie 19 obiektów. Rok 2011 przyniósł w sumie 75 nowych obiektów, z czego aż 61 pochodziło z darów. W 2012 roku ofiarodawcy także nie zawiedli: spośród 469 nabytków drukarskich aż 466 pochodziło od darczyńców.

2008

TECHNIKA

Klisze – loga firm

MD 2516–2553/T

Klisze pozyskane od Leonarda Cichockiego (zm. 18 marca 2012 roku, w wieku 85 lat), zasłużonego drukarza, pioniera druku polskiego w Legnicy i we Wrocławiu, kierownika technicznego Drukarni Naukowo-Technicznej, Zakładów Graficznych „Tamka” oraz Wydawnictw Geologicznych; dyrektora Wydawnictw Normalizacyjnych, głównego technologa w Zjednoczeniu Przemysłu Poligraficznego, założyciela i współwłaściciela Zakładu Poligraficznego „Akcydens” (klisze używane były w tym właśnie Zakładzie).

Prasa intrologatorska

MD 2554/T

Prasa firmy August Fomm, Leipzig. Pochodzenie: koniec XIX/początek XX wieku. Dar Pracowni Sztuk Plastycznych.

Bigówka stolikowa

MD 2560/T

Bigówka firmy Maschinenfabrik A. Hogenforst, Leipzig. Pochodzenie: koniec XIX wieku. Dar Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie.

ARCHIWALIA

Kronika

MD 443, 444/AR

Kronika działalności Zakładowych Organizacji Społeczno-Politycznych przy Wojskowych Zakładach Graficznych (opisuje okres od 1 stycznia 1966 roku do 1976 roku oraz od 7 listopada 1977 roku do roku 1989). Dar likwidowanych Wojskowych Zakładów Graficznych.

FOTOGRAFIE

Fotografie wnętrza drukarni

MD 179/1-6/II.

Sześć kartonów z dwustronnymi fotografiami, przedstawiającymi wnętrza drukarni i wydawnictwa „Kuriera Warszawskiego”. Na fotografiach uwiecznieni także pracownicy. Album rozszyty. Pochodzenie: XIX wiek.

SZTUKA

Kolekcja ekslibrisów

MD 780-839/S

Kolekcja otrzymana w darze od Mieczysława Bielenia, bibliofila, znawcy i kolekcjonera ekslibrisów, członka Koła Miłośników Ekslibrisu, wiceprezesa Towarzystwa Bibliofilów Polskich w Warszawie.

AKCYDENSY

Katalog księgarni

MD3672/AK

Katalog z 1923 roku Księgarni Wydawniczej założonej w 1920 roku przez księgarzy Władysława Trzaskę, Ludwika Józefa Everta oraz Jana Michalskiego.

Dokument o płacach w przemyśle graficznym

MD 3778/AK

Dokument o płacach w przemyśle graficznym w województwie poznańskim, obowiązujący od 17 lutego 1933 roku. Rzadki tego typu druk, dokumentujący sprawy socjalne drukarzy w dwudziestoleciu międzywojennym.

Afisz

MD 3783/AK

Afisz o wystawie druków polskich w Zamościu w 1923 roku. Księgozbiór Muzealny.

Kurs chemii wykładany...

MD 3281, 3282/KM [il. 1]

Teofil Lesiński: Kurs chemii wykładany... t. I-II, połowa XIX wieku. Przykład powielania tekstu metodą litograficzną, przenoszenia tekstu z papieru na kamień, wprowadzoną do Polski przez Jana Siestrzyńskiego.

1. Teofil Lesiński, Kurs chemii wykładany..., t. I-II, połowa XIX wieku

2009

TECHNIKA

Blachy offsetowe

MD 2565/1-2/T

Blachy offsetowe z rysunkami satyrycznymi Wesółych Świąt [Wielkanocnych], używane przez drukarnie drugiego obiegu w latach 80. XX wieku. Dar Muzeum Niepodległości.

Siatka sitodrukowa

MD 2575/T

Siatka sitodrukowa Warsaw triathlon – team wheeler.

Okucia introligatorskie

MD 2592-2598/T

Okucia introligatorskie pochodzące z XIX wieku. Dar doktora Marka Szypulskiego, znawcy życia i działalności florenckiego drukarza Samuela Tyszkiewicza.

ARCHIWALIA

Archiwalia Zakładów Graficznych Bolesław Wierzbicki i Spółka

MD 449/1-4-477/1-4/AR

Zespół archiwaliów dotyczących powojennych losów niezwykle zasłużonej drukarni warszawskiej – Zakładów Graficznych Bolesław Wierzbicki i Spółka, pochodzący z lat 1945–1949. Wśród dokumentów między innymi umowa sprzedaży maszyn drukarskich i litograficznych Związkowi Gospodarczemu Spółdzielni RP z 1945, pozostałe dokumenty przedstawiają perypetie związane z likwidacją Zakładów w związku z planowaną budową Dworca Centralnego. Dar Haliny Oberländer, pochodzącej z rodziny Wierzbickich.

FOTOGRAFIE

Fotografia drużyny piłkarskiej

MD 180/Fot [il. 2]

Fotografia drużyny piłkarskiej RKS Drukarz w Warszawie 1936–1938. (Reprodukcja ze zbiorów Centralnego Archiwum przy KC PZPR).

2. Fotografia drużyny piłkarskiej RKS Drukarz w Warszawie 1936–1938

Fotografie dotyczące Zakładów Graficznych „Dom Słowa Polskiego”

MD 181–250/Fot

Zespół fotografii obejmujący okres od końca lat 40. XX wieku do 1978 roku, ukazujących Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego”. Na szczególną uwagę zasługują fotografie początków i budowy drukarni.

SZTUKA

Prace konkursowe

MD 1192–1207/S

16 prac konkursowych II edycji konkursu na iluminację strony Biblii.

2008

Garnitur na biurko

MD 1229/S

Garnitur na biurko – dwa kałamarze na podstawce z kantoru firmy Zakłady Graficzne Bolesław Wierzbicki i Spółka.

AKCYDENSY

Plakat

MD 3815/AK

„1969–2008 i więcej nie będzie” – plakat ukazujący likwidację Zakładu Poligrafii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Krótka historia zakładu i fotografie ostatnich jego pracowników.

Plakat

MD 3817/AK

Plakat „Książka pomnikiem kultury narodowej”. Wystawa w Tysiąclecie Państwa Polskiego kwiecień–czerwiec 1966. Biblioteka Narodowa Pałac Rzeczypospolitej przy placu Krasińskich. Projekt: Jan Młodożeniec.

Plakat reklamowy

MD 3847/AK

Plakat reklamowy Zakładów Graficznych Bolesław Wierzbicki i Spółka.

KSIĘGOZBIÓR PODRĘCZNY

Polskie sygnety drukarskie od XV do połowy XVII wieku

MD 3216/KP

Katarzyna Krzak-Weiss, *Polskie sygnety drukarskie od XV do połowy XVII wieku*. Poznań 2006. Niezwykle cenne opracowanie umykającego do tej pory uwagi historyków tematu z zakresu historii druku polskiego.

Dykcyonarzyk Pelpliński ku pamięci i chwale Jana Gutenberga

MD 3268/KP

Dykcyonarzyk Pelpliński ku pamięci i chwale Jana Gutenberga. Pelplin 2000, Wydawnictwo Bernardinum. Drobiazg opublikowany z okazji wydania faksimile pelplińskiego egzemplarza Biblii czterdziestodwuwierszowej Jana Gutenberga.

KSIĘGOZBIÓR MUZEALNY

Miazga

MD 3335-3337/KM

Jerzy Andrzejewski, *Miazga*. (części 1-3). Warszawa 1979, Wydawnictwo NOWA. Niezwykle cenny przykład druku drugiego obiegu, sprzed stanu wojennego. Jak się wydaje, jest to pierwsze wydanie tej książki, nieocenzurowane.

2010

TECHNIKA

Kolekcja okuć introligatorskich

MD 2604/1-11-2614/T

Kolekcja okuć introligatorskich z XVII-XVIII wieku, zakupiona od Bogusława Kolesińskiego – introligatora i antykwariusza. Zbiór pochodzi z Francji, niektóre z okuć pamiętają okres gotyku i renesansu oraz XVII i XVIII wiek. Pozostałe są rekonstrukcjami.

Krajarka

MD 2633/T

Krajarka firmy Krause, wyprodukowana w Niemczech w 1953 roku, jest darem od Przemysłowego Instytutu Telekomunikacji SA.

Offsetowa forma drukowa

MD 2627/T

Offsetowa forma drukowa – odmiana typo-offsetowa. Dar Andrzeja Żurawskiego, zecera, byłego profesora w warszawskiej Szkole Poligraficznej.

Celuloza wytworzona przez osy

MD 2636/T

Gniazdo os – celuloza wytworzona przez osy; jest odpowiednikiem materiału do produkcji papieru.

ARCHIWALIA

Materiały wydawnicze Warszawskiej Szkoły Poligraficznej

MD 494/AR

Materiały wydawnicze „Rocznika Jubileuszowego Warszawskiej Szkoły Poligraficznej 1926-1996”. Dar doktora Stefana Lewandowskiego, historyka drukarstwa polskiego XIX wieku. Teka zawiera zbiór notatek, rękopisów, druków, folderów informujących o historii i działalności Szkoły Poligraficznej. Wśród dokumentów znajdują się zarówno pisma urzędowe, protokoły z posiedzeń, jak również pamiętniki i wspomnienia.

FOTOGRAFIE

Fotografia w ramce

MD 262/Fot

Fotografia w ramce przedstawiająca Zbigniewa Rydera przy aparacie reprodukcyjnym. Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego”. Lata. 50. XX wieku.

SZTUKA

Kolekcja ekslibrisów

MD 1307-1315/S

Kolekcja dwóch rodzajów ekslibrisów: z przedstawieniami o tematyce drukarskiej oraz wykonanych z materiału drukarskiego – na przykład znaków typograficznych, autorstwa między innymi Krzysztofa Jerominka – najzdolniejszego ucznia Leona Urbańskiego. Są to: ekslibris Muzeum Drukarstwa w Cieszynie (autor Krzysztof Kmieć); ekslibris Biblioteki Muzeum Drukarstwa w Cieszynie (autor Zbigniew Kubeczka); ekslibris Karola Franka (autor Zbigniew Kubeczka); ekslibris Klub

Polskiej Prasy i Książki Księgarnia Danuty i Zenona Wirthów Czeski Cieszyn (autor Zbigniew Kubeczka); ekslibris Gary Jaekel (autor Krzysztof Jerominek); ekslibris Interart 84 Poznań I Targi Sztuki Krajów Socjalistycznych (autor Krzysztof Jerominek); ekslibris (...) Romana Nowoszewskiego (autor Krzysztof Jerominek); ekslibris Janusz Szymaniak (autor Stanisław Para).

KSIĘGOZBIÓR PODRĘCZNY

Giserzy czcionek w Polsce

MD 3310/KP

Andrzej Tomaszewski, *Giserzy czcionek w Polsce*. Warszawa 2009. Znakomity poczet polskich odlewaczy czcionek działających na przestrzeni dziejów, poprzedzony krótkim rysem historycznym czcionkolejstwa od czasów Gutenberga. Autorem jest znany typograf, projektant książek, znawca zagadnień czytelności i projektowania czcionek (fontów komputerowych).

2011

KSIĘGOZBIÓR PODRĘCZNY

Architektura książki dla wydawców, redaktorów, poligrafów grafików, autorów, księgoznawców i bibliofilów

MD 3356/KP

Andrzej Tomaszewski, *Architektura książki dla wydawców, redaktorów, poligrafów grafików, autorów, księgoznawców i bibliofilów*. Warszawa 2011, Centralny Ośrodek Badańczo-Rozwojowy Przemysłu Poligraficznego.

Ginące rzemiosło. Śladami poznańskich introligatorów

MD 3374/KP

Leonard Rosadziński, *Ginące rzemiosło. Śladami poznańskich introligatorów*. Poznań 2011, Wielkopolskie Towarzystwo Przyjaciół Książki. Pięknie wydane pokłosie wystawy przedstawiającej historię introligatorstwa poznańskiego.

2012

TECHNIKA

Kontrmatryce tekturowe

MD 2646/1-20/T

Komplet kontrmatryc tekturowych do stereotypów książki Melchiora Wańkowicza *Szczenięce lata* wydanej w Rzymie w 1946 roku przez Polski Dom Wydawniczy. Kontrmatryce zostały zapewne wykonane w Istituto Poligrafico dello Stato, która to drukarnia drukowała to wydanie opowieści o dzieciństwie Wańkowicza.

Maszyna dociskowa

MD 2656/T MD 2652-MD 2659/T

Maszyna dociskowa Johan Gietz&Co Zurich oraz wyposażenie zecerni: regały z czcionkami, narzędzia i przybory zecerskie. Dar Drukarni Biura Służby Kontrwywiadu Wojskowego likwidującej w 2012 roku swoje wyposażenie.

ARCHIWALIA

Zespół archiwaliów

MD 496-530/AK

Zespół archiwaliów związanych z osobą Jana Wiktora Kowalskiego, maszynisty typograficznego i działacza związkowego z lat 1939-2008. Wśród dokumentów między innymi legitymacje, odznaki, dyplomy uznania. Na uwagę zasługuje wynik badania ołowiu we krwi, pochodzący z 1961 roku.

Zespół archiwaliów

MD 531-574/AR

Zespół archiwaliów związanych z postacią Stefana Milewskiego, maszynisty typograficznego i działacza związkowego z lat 1942-1949.

FOTOGRAFIE

Szklany negatyw

MD 289 Fot

Fotografia dokumentu (szklany negatyw): Upoważnienie L. 82/45 z 13 sierpnia 1945 roku obywatela Zygmunta Zjawińskiego do przejęcia papieru ze składów firmy Kaffemann, mieszczącej się w Sopotach, wystawione przez Delegaturę Ministerstwa Informacji i Propagandy dla spraw Drukarń i Papieru na Województwo Gdańskie. Zygmunt Zjawiński był znanym i znakomitym warszawskim introligatorem, który wykształcił całe pokolenia polskich introligatorów.

SZTUKA

Prace konkursowe

MD 1337-1412/S [il. 3]

75 prac konkursowych IV edycji konkursu na iluminację strony Biblii. Projekt rozkładówki. I nagroda Magdalena Małczyńska-Umeda.

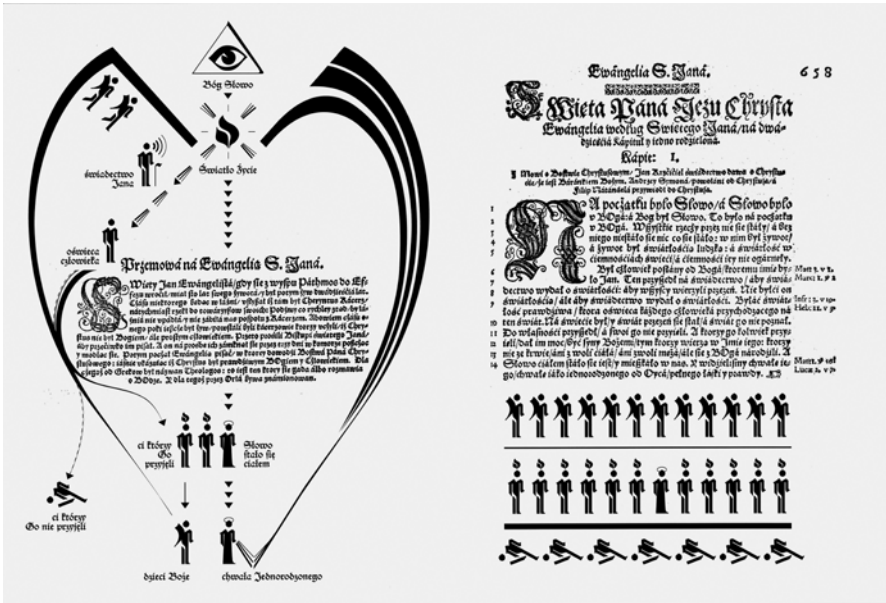
AKCYDENSY

Gra planszowa

MD 4142/AK [il. 4]

Gra planszowa *Tropy*, około 1946 roku, wydana przez spółdzielnię Światowid. Gra przyrodniczo-edukacyjna, mająca na celu zapoznanie grających z fauną leśną.

Dar Jana Krzysztofa Kelusa, socjologa, działacza politycznego (współpracownika Biura Interencyjnego KOR-u) i kompozytora, autora piosenek drugiego obiegu z lat stanu wojennego. W latach 2008–2012 najcenniejszymi i najbardziej znaczącymi dla Muzeum Drukarnstwa Warszawskiego były zabytki techniki drukarskiej i archiwalia ukazujące działalność firm związanych z produkcją książki i ludzi działających w branży poligraficznej, nie tylko ich pracę zawodową, ale i działalność społeczno-polityczną. Na szczególną uwagę spośród nabytków z tych lat zasługuje kilka, wśród nich dar drukarni Biura Służby Kontrwywiadu Wojskowego, a szczególnie wyposażenie zecerni, które pozwoli zaaranżować ten dział pracy drukarni na wystawie stałej Muzeum. Cennym i unikalnym zabytkiem jest też zespół kontrmatryc stereotypowych do *Szczenięcych lat* Melchiora Wańkowicza. W zbiorach Muzeum pamiątki tej techniki przedłużania żywota składów drukarskich są bardzo nieliczne. Nie mniej cennym nabytkiem Muzeum są dokumenty dotyczące ostatnich lat Zakładów Graficznych Bolesława Wierzbickiego i Spółki. Archiwalia dotyczące znaczących warszawskich firm drukarskich lub wydawniczych dotyczą z reguły ostatnich lat ich istnienia, kiedy próbowały bronić się przed zniszczeniem przez reżim komunistyczny.

3. I nagroda IV edycji konkursu na iluminację strony Biblii, Magdalena Małczyńska-Umeda

4. Gra planszowa Tropy, około 1946 roku wydana przez spółdzielnię Światowid